

de rode lijsten betreffende inheemse zoogdieren, lieveheersbeestjes en waterwantsen

Briefadvies betreffende de ontwerpen van rode lijsten voor inheemse zoogdieren, inheemse lieveheersbeestjes en inheemse waterwantsen

---

Datum van goedkeuring	11 september 2014
Volgnummer	2014 31
Coördinator + e-mailadres	Jan Verheeke, jan.verheeke@minaraad.be
Co-auteur + e-mailadres	Kathleen Quick, kathleen.quick@minaraad.be

---

Mevrouw Joke Schauvliege
Vlaams minister van Omgeving, Na-
tuur en Landbouw
Koning Albert II-laan 20 bus 1
1000 Brussel

Datum   **11 september 2014**

Uw referentie   **K37-2014-0708-3642**

Onze referentie   **01/K2/2014/777**

Betreft   **Briefadvies betreffende de ontwerpen van rode lijsten voor
inheemse zoogdieren, inheemse lieveheersbeestjes en in-
heemse waterwantsen**

Mevrouw de minister,

- [1] Uw adviesvraag van 8 juli 2014 werd in goede orde ontvangen. Als rechtsgrond van de adviesvraag geldt art. 51, §1, van het Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. Wat de rode lijsten betreft, kan er verwezen worden naar artikel 5, tweede lid, van het Soortenbesluit, dat bepaalt dat rode lijsten door of onder coördinatie van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (hierna: "INBO") worden opgemaakt, waarna ze door de minister worden vastgesteld.

Voor de rechtsgevolgen van rode lijsten moet er verwezen worden naar artikel 24 van het Soortenbesluit, dat immers de mogelijkheid tot vaststelling van soortenbeschermingsmaatregelen of soortenbeschermingsprogramma's onderwerpt aan twee voorwaarden (de zgn. "dubbele sleutel"): enerzijds moeten deze initiatieven gericht zijn op *beschermde* soorten (i.e. als zodanig vernoemd in bijlage I van het Soortenbesluit), anderzijds moet het gaan om soorten die, op rode lijsten vastgesteld in uitvoering van artikel 5 van het Soortenbesluit, de status hebben van "uitgestorven", "met uitsterven bedreigd", "bedreigd" of "kwetsbaar" (hierna "kritische soorten").

- [2] Wat concreet voor advies voorligt is een ontwerp Rode Lijst voor inheemse zoogdieren, een ontwerp van Rode Lijst voor inheemse lieveheersbeestjes en een ontwerp van Rode Lijst voor inheemse waterwantsen. Deze lijsten worden gepresenteerd als bijlage bij een ontwerp ministerieel besluit. In elk van deze lijsten wordt zowel melding gemaakt van de rode-lijst-classificatie van art. 5 van het Soortenbesluit, als van de classificatie vol-

gens de regels van de *International Union for Conservation of Nature* (IUCN). De criteria op basis waarvan de nu voorgelegde rode lijsten werden opgemaakt, zijn opgenomen in een vierde bijlage bij het ontwerpbesluit.

- [3] De Minaraad heeft reeds eerder over ontwerpen van rode lijsten geadviseerd¹.
- De Minaraad had eerder al aangestipt dat de totstandkoming van een rode lijst met betrekking tot zoogdieren van primordiaal belang is – het is dan ook positief dat er nu een ontwerp van rode lijst voor die soortengroep voorligt.
  - De Raad waardeert het dat zijn eerdere aanbeveling ter harte wordt genomen om de feitelijke criteria te expliciteren op basis waarvan de categorisering gebeurt van de besproken soorten op de gepresenteerde lijsten.
  - De Minaraad vindt het positief dat zowel de categorisering van het Soortenbesluit als deze van het IUCN toegepast worden. Vermits er een eenduidige relatie blijkt te bestaan tussen beide, herhaalt de Minaraad zijn eerder pleidooi om de nomenclatuur in de artikelen 5 en 24 van het Soortenbesluit te conformeren aan de IUCN nomenclatuur.
- [4] Gezien zijn samenstelling en algemene taakstelling heeft de Minaraad geen centrale rol wat betreft het inhoudelijk screenen van de voorgelegde ontwerpen van rode lijsten, noch wat betreft het doen van voorstellen voor de opname, de weglating of het van categorie veranderen van soorten in deze ontwerprijsten. Niettemin behoudt de Minaraad zich het recht voor om, op basis van eigen informatiegaring bij zijn leden, een toetsing te doen van de wetenschappelijke correctheid van deze lijsten. Wat de nu voorgelegde lijsten aangaat, heeft deze doorgevoerde toetsing weliswaar enkele kritische vragen, maar geen manifeste fouten opgeleverd.
- [5] De Minaraad doet bij deze ook geen uitspraken over de inhoud van de in bijlage 4 bij het ontwerpbesluit gepresenteerde criteria, maar stelt wel vast dat dit document cryptisch en niet zonder meer begrijpelijk is. Om die reden beantwoordt die bijlage eigenlijk niet aan zijn doel.
- [6] Aansluitend bij voorgaande toetsing en bemerking inzake de criteria moet worden vastgesteld dat de drie voorgestelde rode lijsten gebaseerd zijn op

---

¹ Advies 2010|36 van 24 juni 2010 betreffende het ontwerp van ministerieel besluit tot vaststelling van de rode lijsten in uitvoering van art. 5 van het Soortenbesluit; advies 2011|49 van 8 september 2011 betreffende het ontwerp van ministerieel besluit tot vaststelling van de rode lijst amfibieën en reptielen; briefadvies 2013|20 van 28 maart 2013 over het ontwerp ministerieel besluit tot vaststelling van drie rode lijsten (dagvlinders, amfibieën en reptielen, zoetwatervissen).

publicaties van het INBO, die vermeld worden in de aanhef van het ontwerp van ministerieel besluit. Dit is een goede zaak. De publicatie betreffende de lieveheersbeestjes lijkt evenwel niet direct publiek beschikbaar.

- [7] Meer ten gronde wil de Minaraad zich inlaten met de beleidsmatige gevolgen van deze ontwerplijsten, eenmaal ze vastgesteld zullen zijn. Algemeen kan een soort zich op vier manieren situeren ten aanzien van de eerder vernoemde "dubbele sleutel": (1) de soort geldt als "kritisch" en als "beschermd"; (2) de soort geldt als "kritisch", maar niet als "beschermd"; (3) de soort geldt als "niet-kritisch", maar is wel "beschermd" en (4) de soort is noch "kritisch", noch "beschermd". Wat deze problematiek betreft, doet de Minaraad in het hierna volgende een aantal vaststellingen per rode lijst.
- [8] De voorgelegde lijst van inheemse zoogdieren bevat 68 soorten, waarvan 5 soorten in Vlaanderen uitgestorven zijn, 6 soorten er met uitsterven zijn bedreigd, 8 soorten bedreigd zijn en 11 soorten kwetsbaar zijn; alles samen maakt dit dat 30 soorten als "kritische soorten" kunnen worden bestempeld.

Van deze "kritische soorten" zijn er 22² die, op grond van bijlage 1 van het Soortenbesluit, ook een wettelijke bescherming genieten: voor deze soorten wordt dus, na vaststelling van het ministerieel besluit, een actief soortenbeleid mogelijk. Vermits met name ook de Bruinvis als "kwetsbaar" aangemerkt blijkt te worden, en deze soort als walvisachtige beschermd is, wordt het, vanaf de vaststelling van deze rode lijst, nu mogelijk om ook voor deze soort een wettelijk gedefinieerd actief soortenbeleid te voeren.

De Minaraad adviseert met betrekking tot de 22 "kritische soorten" zoogdieren die tevens beschermd blijken te zijn om na te gaan met welke prioriteit er hier een actief beschermingsbeleid wenselijk zou zijn (voor een algemene beschouwing hierover, zie hierna, §14).

- [9] Voor de 8 overige "kritische soorten" bij de zoogdieren, is er, ook na het vaststellen van het ministerieel besluit, geen "passieve" bescherming op grond van art. 10 en volgende van het Soortenbesluit, en evenmin een "actief" soortenbeleid mogelijk in de wettelijke zin van het woord, vermits deze soorten niet zijn opgenomen of niet als beschermd aangekruist zijn in bijlage I van het Soortenbesluit. Het gaat om de jachtwildsoorten Edelhert, Boomarter, Hermelijn en Bunzing en overigens om Wolf, Eikelmuis, Kleine hoefijzerneus en Grijsze zeehond (bij deze laatste soort moet aangestipt worden dat die in feite wél als beschermd is aangekruist, maar schijnbaar per vergissing binnen de categorie 2, die betrekking heeft op de vogelsoorten).

---

² Bij deze telling worden de zomerpopulatie en de winterpopulatie van ingekorven vleermuis als twee soorten meegeteld; in het andere geval gaat het om 21 soorten.

[10] Volgens de Minaraad moet overwogen worden om de wolf aan te merken als behorende tot categorie 3 in bijlage I van het Soortenbesluit, vermits het een soort is die is opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn (weliswaar komt deze soort nu niet en in de toekomst allicht slechts onregelmatig voor in het Vlaamse Gewest): het gegeven dat deze soort opgenomen zou worden in de lijst van beschermde soorten, leidt er immers toe dat deze soort ook onder toepassing zou vallen van het Soortenschadebesluit van 3 juli 2009.

[11] Voor wat de vermelde "kritische" jachtwildsoorten aangaat, stelt de Minaraad vast dat er in de huidige stand van de wetgeving geen actief soortenbeschermingsbeleid mogelijk is op grond van het Soortenbesluit, vermits deze jachtwildsoorten aangekruist staan als categorie 4 in bijlage I van het Soortenbesluit (waarop het Soortenbesluit "*alleen van toepassing is als het gaat over aspecten die niet geregeld worden in de jacht- of visserijregelgeving*"), maar om die reden blijkbaar niet aangeduid zijn geweest als beschermde soorten (categorie 1, 2 of 3 van bijlage I van het Soortenbesluit). Bij vogelsoorten die ook jachtwild zijn, is zo'n dubbele aankruising blijkbaar wel mogelijk geweest – wat ook noodzakelijk was, gezien het beschermd statuut dat ze op grond van de Vogelrichtlijn hoorden te verkrijgen.

De Minaraad wijst met betrekking tot de vermelde jachtwildsoorten op twee mogelijkheden: deze soorten als jachtwild te behouden en ze tevens aan te kruisen onder categorie 1 in bijlage I bij het Soortenbesluit, of deze soorten aan te kruisen in bijlage I maar ze tevens ook te schrappen als jachtwild. De Minaraad beveelt aan om deze keuze te maken na analyse van de maatschappelijke, beheerstechnische en juridische gevolgen op Vlaams en Europees niveau.

[12] De voorgelegde lijst van inheemse lieveheersbeestjes bevat 30 soorten, waarvan 3 soorten bedreigd en 6 soorten kwetsbaar zijn; alles samen maakt dit dat 9 soorten tot als "kritische soorten" kunnen worden bestempeld.

[13] De voorgelegde lijst van inheemse waterwantsen bevat 57 soorten, waarvan 6 soorten uitgestorven zijn, 2 soorten met uitsterven bedreigd, 5 soorten bedreigd en 7 soorten kwetsbaar zijn; alles samen maakt dit dat 20 soorten tot als "kritische soorten" kunnen worden bestempeld. Vermits geen enkele wantsensoort beschermd wordt op grond van bijlage 1 van het Soortenbesluit, is er, ook na het vaststellen van het ministerieel besluit met deze rode lijst, nog steeds geen actief soortenbeleid mogelijk met betrekking tot "kritische" wantsensoorten.

[14] De Minaraad stelt zich op basis van de vaststellingen in voorgaande paragrafen de vraag of er (1) voldoende instrumenten zijn voor het bescher-

men van Europeesrechtelijk te beschermen soorten voor welke geen soortbeschermingsprogramma's kunnen ingesteld worden, en of (2) de "dubbele sleutel" de optimale en meest effectieve manier is om de juiste prioriteiten in soortbeschermingsmaatregelen en/of –programma's in te brengen. De Minaraad vindt het bovendien belangrijk dat de juiste prioritering wordt opgesteld.

Gezien de preciaire toestand van vele soorten, zoals blijkt uit deze en voorgaande rode lijsten en uit de rapportering aan de Europese Commissie over de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn – vraagt de Minaraad om de uitvoering van het Soortenbesluit te versnellen. Concreet zijn er tot dusverre nog niet veel soortenbeschermingsprogramma's geconcipieerd; de Minaraad verneemt dat er nog maar één programma effectief is vastgesteld. Daarom vraagt de Raad om de in opmaak zijnde soortenbeschermingsprogramma's³ met spoed goed te keuren en uit te voeren, en de opmaak van nieuwe programma's op te starten.

- [15] De Raad vraagt bovendien om, in uitvoering van artikel 8 van het Soortenbesluit, een evaluatie en overlegde en onderbouwde bijstelling door te voeren van de lijsten in bijlage I van het Soortenbesluit, in functie van de verplichtingen die voortvloeien uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, het verdrag van Bern of andere voor de soortenbescherming relevante internationale verdragen betreffende het natuurbehoud.
- [16] Tot slot herinnert de Minaraad aan de verplichting uit het Soortenbesluit dat bestaande rode lijsten om de tien jaar (termijn van orde) moeten worden geëvalueerd (Soortenbesluit, art. 5, derde en vierde lid). Dit maakt dat het INBO een programmatie moet hanteren, waarbij het alle rode lijsten in een tienjarige cyclus plaatst en elk van die lijsten op gezette tijden evalueert en bijstelt. Voor sommige soortengroepen kan een sneller, vijfjaarlijks, ritme aangewezen zijn: populaties kunnen immers snel evolueren, zowel in negatieve als positieve zin. Deze evaluaties zullen belangrijk zijn om beleidsmatig snel te kunnen inspelen op de evoluties op terrein.

Hoogachtend,

Lieze Cloots,

Voorzitter

---

³ Op dit moment zouden er ontwerpprogramma's beschikbaar zijn voor (*) Bruine eikenpage, Heivlinder, Argusvlinder, (*) Beekprik, Rivierdonderpad, Kleine modderkruiper, (*) Kwartelkoning, (*) Grauwe kiekendief, (*) Vleermuizen spp., (*) Knoflookpad en (*) Bever.